

הצער והעלבון של אורפז * כי דימעה היא דבר

אינטלקטואליי של זך * היינריך היינה כמשמיצן ספרותי * לא צבר

לא אמריקאי ולא אינטלקטואל * ג'ון אפרייק מכה את סול בלו

דואר חוזר

השוט והשיטה

בימים אלה נתקבל בתיבת המיכתבים של מדור זה, מיכתבו של יצחק אורפז, כזה הנוסח:

לדן עומר, שלום

גרמת לי צער ועלבון. ואני תודה, אם אומנם לכך התכוונת.

סיפור הטוממוז'נה נכתבו הרבה לפני מנישת עם מנחם פרי, ולא היה כל קושי לכרר זאת.

לא ציפיתי זאת מידך. או שמא צריך לומר:

שוטה הייתי שלא ציפיתי זאת מידך. יצחק אורפז

מיכתב זה של אורפז, הוא תגובה על רשימה, שראתה אור במדור זה (העולם הזה 2206) תחת הכותרת אופנת אורפז. מיכתב של אורפז, מהווה הוכחה ניצחת, לכך שישנם סופרים שלדעתם בינוניות ספרותית היא מידה מגונה, ולכן: או פרסינובל או מאומה.

כזה הוא כנראה מר אורפז.

ברשימה, שאלה מתייחס אורפז, כתבתי: "כוונתי לאיבור הפרופורציות ה" מוחלט שנוצר בעת האחרונה בהערכתו של יצחק אורפז ומקומו של סופר זה במיכלול היצירה המתהווה בישראל..."

מנעתי את עטי מלכתוב, שליד העברית של יצחק בן-נר, או יותם הראובני לשונו של אורפז היא בחינת שביר קליש" אות של לשון ההשכלה, ללא עוצמת ההתמודדות ההברתית תרבותית של ההשכלה, אי השכלה לשמה.

המשכתי וכתבת על המיפגש מנחם

השגש מן הירח..." ומיותר יהיה להזים את קביעת אורפז המנוחכת סיפורי הטור מוז'נה נכתבו הרבה לפני פנישתו את מנחם פרי...

תמיהה רבה באה לי, כאשר אורפז התעלם מקביעות חיוביות, שהיו בגוף הסיקור, כמו: "טובתו של אורפז תובעת ממנו לנפשו, כל עוד נפשו בו, את רוח השמות האירישיסטית הזו, ולהעדיף תחתה רומנים בעלי רקע חברתי נוסף עור בעד עור עורינו גולת הכותרת של כתיבתו האמיתית של אורפז. יצחק אורפז אינו הסופר היחידי שעצת מבקרים ודוקטורי ריב-לספרות הפכה אותו לסופר גרוע. אלא שאורפז הינו רק בראשית ההתדרדרות שלו, ובכוחו עדיין להיתלץ במסלול הדעיכה הזה. על כל פנים, כטרם ישהר לנושא הבא של כתבתו, מוכב שיצא מעט מביטוי ויטה איון ללשון שבה משוחחים ברחוב, ויבחו את אמינות כתיבתו כאמי צעות לשון זו..."

אני מניח, שבתשובה לשאלת אורפז "ואני תודה, אם אומנם לכך התכוונת?" בהיר לקוראים למה התכוונתי. יחד עם זאת, עלי לציין, שמאחר שאיני נוטה לש" חק ברעיות פרות קדושות של הספרות הישראלית, ניסיון להתזיר למירעה הספרות חרמות, שאורפז יטיל עלי, בכל מקום שיוכל. אני מאמין באמת ובתמים, שה" ספר הזכר של אורפז, הינו בחינת תועבה תרבותית, ניסיון להתזיר למירעה הספרות העברית את פרות האיריש, דבר שהוא אנאכרוניסטי, ומשמש את צרכיהם של כמה דוקטורים באוניברסיטת תל-אביב, ולא את טובת הספרות הישראלית. מעולם לא היה ככוונתי לפגוע פגיעה אישית ביצחק אורפז, ואני מקווה שיהיה בכוחו להתעלות מעל למחלוקת ספרותית עניינית, ולומר לי שלום ברחוב.

ותחיתותיהם מסתלסלות מתחתיהם בשג" חוני השירה.

היה גם חברה-הכנסת משה שמיר, אשר ניצל את כמת הספרות של מעריב לחיבור כתבישטינה נגד שירתו של זך, שבו ניסה להבהיר כי השירה של זך, היא אנטי-שירת ארץ-ישראל-השלימה, וכי שיי

נתן זך

מסוטים מחזלים שבת

רתו היא שירה-מהגרית ושירה להנאת הפרופסורים לשירה. מאחר שמה שמיר אינו פרופסור לשירה, נבצר ממנו לעכל, מן הסתם, את מעלותיה של שירה זו. ניחא.

צפונות מזרחית הוא סימן-דרך וקריאת כיוון של משורר שלא נס ליחו. כמו שיריו של יהודה עמיחי, מעיד צפונות מזרחית על כך שכתר הבכורה של השירה העברית, בפרוץ שנות השמונים, מצוי עדיין בידיהם של דור משוררי שנות הח' מישים, שקראו גר על הנוסח האלתרמני. (הקוראים, המבקרים, משורריה-החיקוי גור) טים לשכוח שהיה זה נתן זך, שקרא תגר על שירת נתן אלתרמן.)

או מה אם ישנם כאלה הטוענים ששירת זך היא שירה לאינטלקטואלים. הוא הקור טב הנגדי לפיזימוניה הלא-אינטלקטואלים של נעמי שמר, המרגינה מן הסתם את ליבו של משה שמיר בכינוסי שיי רת-ארץ-ישראל-השלימה. האם עיניו של שמיר, טחו בשל קיפלי הבשר השומן האידאולוגיים, להבחין באיכותה של שיר רת זך, כבר מהשורה הראשונה של הקובץ "כי דימעה היא דבר אינטלקטואלי / ואנחנו מגיחים את עצמנו תמיד. / השיר" כים, באין ברירה, / נוכחות המילים מן האבק, / כמוה אמינות לצורה, / דבר הלב בצורה אחרת..."

נתן זך הוא משורר ששירתו נקרת בין הארץ הזאת לעולם, בין התרבות הזאת לתרבויות אחרות, ואת לבטי קריעתו הוא חושף בקובץ זה. לאטימותה הרבה של ביקורת השירה, בהווה הזה, אין ספק שביקורת השירה העברית בעתיד, תבין ותבחין כמה אמורים שירי צפונות מזר-

חית. האם יש בכוח מי מהוויזטיריים, להיי פתח לוויזיו מסוכן כמו: "קונה לו שכי" תה בארץ, / עושה דין לעצמו; / שדיבר רק בלשנו הפרטית / כגיר עתידות לאר" צו... הזרע שנפל אל המלח / הרחק מן

ההמון הרותח / דן את עצמו לצמיחה, / הורב אל לב הפרי..."

הסרונה הבולט של שירת נתן זך, מצוי בבשלתו המוקדמת כמשורר. מאחר שבי שנות העשרים שלו, כבר פילסם שירים בשלים, שיש בכוחם לעורר קינאת משו" ררים רבים שגילם הבשיל ושירתם עדיין זוחלת על ארבע, בתוך לול הפעוטון של השירה העברית. כאשר בשלות זו מתבר גרת, ובחיל איתה צרכיו של האדם, וב" גילוי לב של "מישלה יד כמישלה הגוף..."

הרי אין המשורר חושש מלהביא את שמו על לוח ההצעות הגופניות, במילים: "שמה אכתוב גם אני את שמי על הלוח. / נתן ירנע" — לא יאומן כי יסופר".

אין ספק שמרכיב מבעים נוסף של צפור נית מזרחית הוא יכולת החישוף העצמי של זך, לעומת תליתלים של שקרים וכזי בים שמשוררים רבים בארץ מכסים בהם על אמינות שירתם. הבדידות היא אלמנט חישוף נוסף בשירה זו. והוא כותב, אל מול הגיהנום — רק אהבה / מעין משל: הארץ היעודה אשר אליה לא תגיע // היא הארץ במגע האצבעות, הקרובה / כמוינת הבשר הקרוב..." או קריאות כיוון שיריות, כמו: "עם השנים רפה המג הכלתי-אמצעי, / הנדיר שהיה יום יום מצטמק לת פיתאומי, / בשאר הזמן אתה קורא את העולם בעיותך וכפף היד..."

מצויים בקובץ שירים נהירים, שיש ב" כוחם לעורר קינאת כל משורר, כמו הקול, שאותו פותח זך במילים: "הקול הקר גזור את הרממה / ככרוע תכניות בחומר רך, / הגיאומטריה של הרגש עוד אתי, השאר נשכה, / המנגינה אינה נחפת מעבר לגבול נתון; / הגובה והעומק, השאר הוא פרי אימון / ועוד כמה שנים של ציפיה מורגלת / והתקשחות אישית לכל גירוי חרף. / היר אשר דמתה למא" כלת / שזחה כתנועתה, אומדת את משוי כת הארמה, / דוחה כל דחף לתנועה

תמליץ

מות וירגיל

רשימת הספרים המומלצת של נמר של נייר לחודש פברואר 1980, מקיפה את הספרים הבאים:

- בין הספרים החדשים שראו אור, בולט סיפרו של הסופר הרמן ברך מות וירגיל, שראה אור בהוצאת ספרית פועלים בסידרת טופר איליס
- יצירת-הענק של פראנץ זור"ל על השמדת המיעוט הארמני במיז רחיהתיכון ארבעים הימים של מוסה דאג ראתה-אור בספריה לעם של עם עובד
- הנבחר אחד מסיפוריו המעולים של תומאס מאן, ראה אור במהדורה חדשה בהוצאת ספרית פועלים
- ספרים מעולים מרשימת המומלצים של חודש ינואר, הינם: אראט שיריו המעולים של הרולד שימל, שראו אור בהוצאת סימן קרי
- הצטברות הם שיריו המתורגמים של המשורר המעולה בן נצרת מיישל חדאד שראו-אור בתירגום מעולה בהוצאת הקיבוץ המאוחד
- אחרי הגשם מאת יצחק בן-נר שי פורסם בהוצאת כתר
- חנויות קרי נמוך, בית המדפא בסימן ששון החוד מאת ברונז שולץ בהוצאת שוקן ור מוחת לפרחים קובץ סיפורי המעולה של עמוס קינן בהוצאת פרוזה

שירה

שמן זך

שמן זית זך, 1, שמן טהור ומבוחר שהוכן מויתים (שמות כז כ), 2, בהשאלה: כינוי לאדם אציל ועלה, איסטינים ומעודן (פעמים גם בדרך הלצה והיתול). כך מגדיר מילון אבן-שושן את ההגדרה שלה ראיה גם שירתו של נתן זך, כפי שהיא באה לביטוייה בקובץ שיריו האחרון צפונות מזרחית.

ישנם בעת האחרונה כמה ספרים, שבי ניגוד לעבר, מעדיף מדור זה לסוקרב בסוף גל הסוקרנים של המוספים לספרות. בעיקר מדובר בספרים מעולים, הנופיים טרף לשיניהם ואיזמליהם של חולדות ספרות ושירה. זה הגורל שנפל בחלקו של ספר שיריו של נתן זך.

מה לא נאמר על שירתו? היו כאלה שאמרו: המשורר חי עשר שנים בכר וניתק מהלשון העברית. אלה לא יאמרו דבר כזה על שירתו הגרמנית של היינריך ריך היינה שחי בכר בפאריס, או על הפרוזה האנגלית של ג'יימס ג'וז'ס ש" נכתבה כטריאטס שבאטליה, ובפאריס. אמרו הנחשים והמלחשים, שזן שכת מהי צורת השירה, ועיניהם טחו מראות את חקיינו למיניהם, את הוויזטיריים, וחקייני ויזטיר (ישנם גם כאלה בנוף השירי שלזנו) מפרסמים דמיי-שירים של נתן זך.

נתן זך — צפונות מזרחית; הוצאת הקיבוץ המאוחד; 176 עמודים (כריכה רכה).

יצחק אורפז בינוניות ספרותית

פרי יצחק אורפז: "הדיך לספרות חי" פש סופר עברי שהוא סופר-אירי-הכותב בעברית, והוא מצא אותו בדמותו של אורפז. אורפז קיבל את המסר העברי מיד את כתיבתו הסבה מיקצועית, לכיוון הגילופים, הנרות, השיספים וכל השאר. כשלנגד עיניו ממוזים להם שדים באי-דיש, שדים שהביאו את יצחק בשוויס-זינגר עד להיכל האקרמיה השוודית, ש" העניקה לו את פרס נובל. אלא שהמרחק בין אורפז לבשוויס-זינגר הוא כמרחק